

Ptaki tatrzańskich regli

Tatrzańskie regle

Lasy w Tatrach stanowią pozostałość prastarej puszczy karpackiej. Zajmują one 12800 ha, czyli 60,4% powierzchni Tatrzańskiego Parku Narodowego. Lasy te wraz z innymi piętrami roślinno-klimatycznymi jakie dzisiaj wyróżniamy powstały w schyłkowym okresie subborealnym między 3600 a 3000 lat temu.

Decydującą rolę w powstawaniu i kształtowaniu się poszczególnych pięter ma zmiana klimatu wraz ze wzrostem wysokości ponad poziom morza. Ważne jest także podłoże, na którym rośnie roślinność. Najniżej położone piętro tworzą lasy. Lasy te w Tatrach nazywane są reglami. Dzielimy je ze względu na położenie na dolno i górnoreglowe. Bardzo zróżnicowane w swym składzie gatunkowym drzewostany dolnoreglowe dochodzą do wysokości 1250 m n.p.m. Lasy regła górnego, sięgające do wysokości około 1550 m n.p.m. pokrywa karpacki bór świerkowy i jedynie w rejonie Tatr Wysokich spotyka się przy górnej granicy lasu szczątkowe pozostałości dawnych borów limbowo-modrzewiowych i limbowych. Oczywiście przejście między poszczególnymi piętrami roślinności jest płynne i często przenikają się one zależnie od podłoża, nachylenia stoku i usytuowania względem stron świata czy nawet działalności ludzkiej. Każde z wyróżnianych pięter roślinno-klimatycznych stwarza inne warunki dla występujących tam ptaków.

Piętro regła dolnego

Regiel dolny jest środowiskiem niejednorodnym, w którym zależnie od podłoża spotykamy buczynę karpacką lub świerczyny moren dolnoreglowych. W reglu dolnym ogólnie gnieździ się 65 gatunków ptaków, czyli większość ze 101 gatunków, których lęgi stwierdzono w Tatrach w ostatnich 30 latach. W awifaunie regła dolnego spotykamy w większości gatunki niżowe, pospolite również w środowiskach synantropijnych (czyli zmienionych przez człowieka) jak np.: z sikor - modraszka i bogatka, kos, drozd śpiewak, zaganiacz, muchołówka żałobna. Z typowo górskich ptaków spotykamy tutaj drozda obrożnego i dzięcioła trójpalczastego. Dzięcioł trójpalczasty swoje gniazda wykuwa w reglu dolnym głównie w spróchniałych, suchych jodłach, a drozd obrożny zamieszkuje skraje lasu w pobliżu polan. Do interesujących ptaków należą również: bocian czarny, głuszec, jarząbek, dzięcioł czarny, puchacz i puszczyk uralski, jastrząb, krogulec i myszołów, a wśród ptaków wróblowych: gil, czyż, krzyżodziób świerkowy, zniczek i muchołówka mała. Liczba gatunków ptaków i ich zagęszczenie jest różna w różnych rejonach tego piętra. Najuboższy skład awifauny mają śródleśne polany, które głównie zamieszkuje derkacz, czasem przepiórka i kuropatwa. Przy zabudowaniach gnieźdzą się jaskółki - oknówka i dymówka, wróbel domowy oraz szpak. Lęgi wśród ludzkich siedzib wyprowadzają kopciuszek, ruzdzik i pliszka siwa, a szałasy i wiaty przy szlakach oprócz kopciuszka zamieszkuje czasami pliszka górską. Najuboższymi w ptaki lasami regła dolnego są świerczyny moren dolnoreglowych, występujących np. w dolnej części Doliny Suchej Wody i na Wierchu Porońcu. Gniazduje tutaj nie więcej niż 20 gatunków ptaków z dominującymi liczebnie ruzdzikiem, ziębą, sosnówką i świergotkiem drzewnym. Najliczniejsza w gatunki ptaków jest buczyna karpacka, gdzie stwierdzono ich 38. Zdecydowanymi dominantami oprócz wszędzie pospolitej zięby są: ruzdzik, świstunka, sosnówka, pierwiosnek, piecuszek i gil. Gatunki te zasiedlają licznie lasy bukowe w całym

łuku Karpat Północnych, a nawet większość lasów liściastych na niżu. W tym środowisku występuje muchołówka mała. Bardzo nielicznie spotyka się w reglu dolnym pospolite w piętrze pogórza: trznadla, kulczyka, grubodzioba, dzwońca i szczygła.

Przy strumieniach i w miejscach z gęstym podszytem i runem wyprowadza swe lęgi strzyżyk. Bocian czarny preferuje lasy przez które przepływają liczne potoki i wokół których znajdują się podmokłe tereny. Główną bazę pokarmową tego ptaka stanowią ryby i inne kręgowce łowione właśnie w wodach tych potoków.

Skalki, ścianki skalne i urwiska w reglach nielicznie zamieszkuje największa polska sowa - puchacz, a także kruki i pustułki. W szczelinach skał swoje gniazda zakłada pomurnik - ptak o szerokim rozmieszczeniu, ale związany tylko ze środowiskiem urwistych skalnych ścian. W niszach skałek i urwisk położonych blisko wody wyprowadza lęgi pliszka górską.

Nocą nad lasami regła dolnego Tatrańskiego Parku Narodowego rozlega się często głośnie wołanie puszczyka i uszatki.

Piętro regła górnego

W karpackim borze świerkowym oraz w pozostałościach po borach limbowych spotykamy około 35 lęgowych gatunków ptaków. Większość z nich występuje także w piętrze niższym. To piętro zasiedlają najliczniej - typowo górskie gatunki - dzięcioł trójpalczasty i drozd obrożny. Dzięcioł trójpalczasty w reglu górnym zasiedla głównie suche ułamane świerki. Tutaj bytuje także rzucająca się w oczy orzechówka, której ulubiony, naturalny pokarm stanowią nasiona limby. Dzięki robieniu zapasów na zimę z szyszek i nasion tego drzewa przyczynia się ona do jego rozsiewania. Orzechówka jest także przykładem gatunku, który ulega szybkim procesom synantropizacji (przystosowaniu do życia wśród ludzi) i coraz częściej pokarm jej stanowią odpadki pozostawione przez człowieka. W lasach tego regła swoje ostoje posiadają również jak i w reglu dolnym głuszec, jarząbek oraz dzięcioł czarny. W górnoreglowym borze świerkowym dominantami nadal są szeroko rozmieszczone zięba i rudzik. Oprócz nich występują jednak głównie gatunki preferujące lasy szpilkowe. Należą do nich: mysikrólik, sosnowka, pokrzywnica, drozd obrożny i czubatka.

Wieczorem w maju nad regłami (głównie nad regłem górnym) rozlega się charakterystyczne „chrapanie” oblatujących swoje rewiry w locie godom samców słonek, a nieco dłużej słysząc głośnie kukanie kukulek. Z sów w reglu górnym występuje głównie włośchatka i sóweczka, a w drzewostanach wokół otwartych terenów uszatka.

Wśród zespołu ptaków tatrańskich regli aż 12 gatunków znajduje się na Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Są to: jarząbek, głuszec, cietrzew, przepiórka, derkacz, słonka, puchacz, sóweczka, puszczyk uralski, włośchatka, dzięcioł trójpalczasty i pomurnik. Są to w większości gatunki związane z naturalnymi lasami, gdzie znajdują optymalne warunki życia. Bez utrzymania drzewostanu w stanie zbliżonym do naturalnego wymienione ptaki nie mają szans na przeżycie.

Włodzimierz Cichock

i

Tekst ukazał się w postaci folderu, który można obejrzeć [tutaj](#), a także kupić w punktach sprzedaży wydawnictw TPN.